

Arkeologisk utredning vid Södra Ar i Knivsta

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

L1941:9265 m.fl.
Gredelby1:3 m fl.
Knivsta kommun
Uppland

Robin Lucas & Hans Göthberg

Arkeologisk utredning vid Södra Ar i Knivsta

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

L1941:9265 m.fl.
Gredelby1:3 m fl.
Knivsta kommun
Uppland

Robin Lucas & Hans Göthberg

Omslagsbild: Stor övertorvad stensättning som ligger centralt på gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1). Vy mot norr. Foto: Malin Lucas, Upplandsmuseet.

Upplandsmuseets rapporter 2021:13
ISSN 1654-8280

Fotograf där inget annat anges: Malin Lucas, Upplandsmuseet
Planframställning där inget annat anges: Robin Lucas, Upplandsmuseet
Granskning: Anna Ölund, Upplandsmuseet

Allmänt kartmaterial: © Lantmäteriet, dnr I2014/00634 / © SGU, dnr I2014/00634

© Upplandsmuseet, 2021

Upplandsmuseet, Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018 – 16 91 00
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	8
Bakgrund	10
Topografi	10
Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar	10
Äldre lantmäterikartor och historiska uppgifter	11
Syfte, metod och genomförande	13
Utredningsresultat	14
Utredning etapp 1	14
Utredning etapp 2	28
Tolkningsdiskussion	47
Administrativa uppgifter	48
Referenser	49
Bilagor	50
Bilaga 1 – Schaktlista	50
Bilaga 2 – Anläggningslista	52

Figur 1. Karta över Uppsala län med det aktuella området markerat.

Sammanfattning

Med anledning av att Knivsta kommun önskar uppdatera en befintlig detaljplan har Stiftelsen Upplandsmuseet under 2017 och 2018 utfört en arkeologisk utredning vid Södra Ar i Knivsta. Utredningen företogs inom ett drygt 44 ha stort område invid E4, öster om avfarten till Knivsta. Utredningen genomfördes dels som en utredning etapp 1, med inventering av de berörda ytorna, dels som en utredning etapp 2, med selektiv sökschaktning på utvalda ytor.

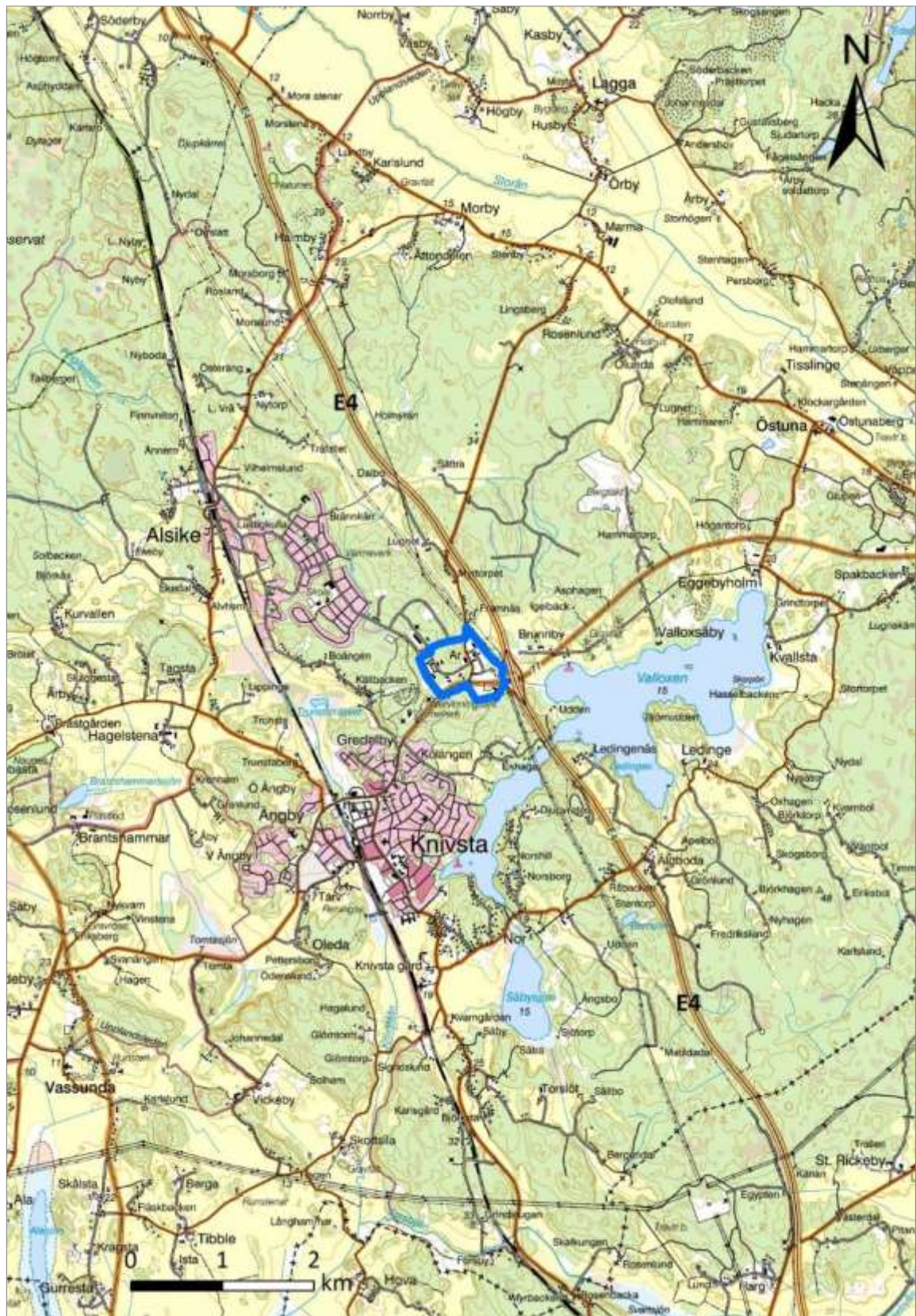
Vid etapp 1 påträffades fyra lämningar av äldre tiders bruk. Dessa utgjordes av en stensträng, en i sen tid övergiven vägstäckning, en äldre hålväg samt fyra gravar i form av stensättningar. Gravarna kan troligen dateras till perioden yngre bronsålder/äldre järnålder. Stensträngen, hålvägen och gravarna bedömdes alla vara fornlämningar. Vidare påträffades fem områden med övergiven åker- och ängsmark, av vilka de flesta kan beläggas i äldre kartmaterial. Slutligen identifierades nio ytor med potentiella bebyggelselägen som Upplandsmuseet bedömde borde bli föremål för utredning etapp 2.

Vid utredning etapp 2 maskingrävdes sökschakt inom sju av de utvalda områdena. För två områden kunde inget markägartillstånd erhållas, varför dessa inte blev föremål för sökschaktning. De utvalda områdena uppgick totalt till en yta av 14 630 m². Totalt grävdes 30 schakt med en sammanlagd yta av 1750 m², vilket innebär att 12 % av objektens yta undersöktes. Totalt påträffades 44 arkeologiska objekt av vilka 37 utgjordes av stolphål och sju av härdar. Stolphålen var huvudsakligen koncentrade till två olika ytor. Mindre koncentrationer stolphål påträffades också inom ett två andra ytor. Härdarna låg alla inom ett mycket begränsat område, vilket skulle kunna utgöra ett matlagnings- eller hantverksområde. Samtliga fyra koncentrationer representerar troligen boplatslämningar från förhistorisk tid.

Inledning

Upplandsmuseets avdelning Arkeologi har under 2017 och 2018 utfört en arkeologisk utredning inom ett område invid E4, vid avfarten mot Gredelbyvägen (figur 2). Utredningen genomfördes inför Knivsta kommuns arbete med att uppdatera en befintlig detaljplan för att möjliggöra fler byggrätter för handel och bostäder. Planområdet benämns Södra Ar och ligger till större delen inom fastigheten Gredelby 1:3 i Knivsta kommun. Området var mycket stort, sammanlagt drygt 44 ha, varav en dryg tredjedel emellertid upptogs av bebyggda och hårdgjorda ytor. Inom området, och framför allt i dess omgivningar finns ett antal fornlämningar, huvudsakligen gravar och gravfält (figur 1). Utredningen genomfördes dels som en utredning etapp 1, med inventering av de berörda ytorna, dels som en utredning etapp 2, med selektiv sökschaktning på utvalda ytor. Utredning etapp 1 utfördes i februari 2017, medan utredning etapp 2 utfördes i juni/juli 2017 samt april 2018 (lokal 4). Robin Lucas var fältarbetsledare och har även sammanställt rapporten. Hans Göthberg gjorde inledande kart- och arkivstudier.

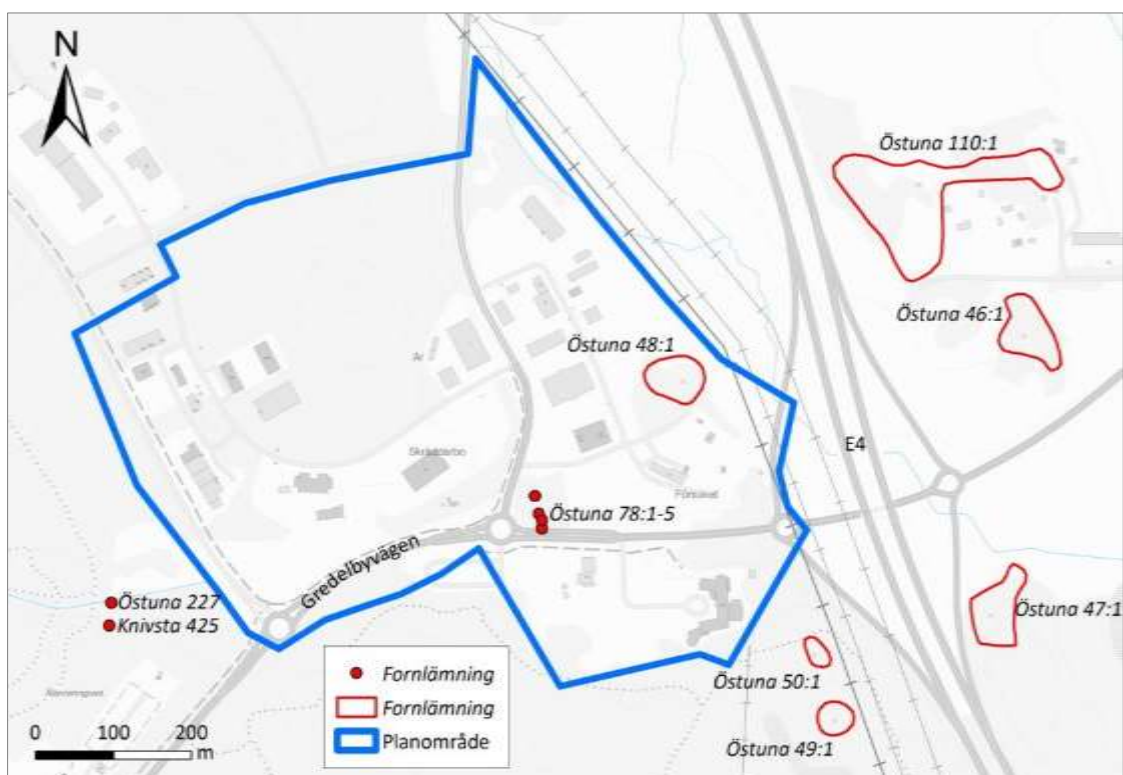

Figur 2. Översikt med utredningsområdet vid Södra Ar markerat. Skala 1: 65 000.

Bakgrund

Topografi

Området norr om sjön Valloxen mellan Knivsta och Östuna är småkuperat med ett stråk av odlingsmark mellan sjön och skogen norr därom. Det aktuella området är uppdelat mellan gammal odlingsmark i öster, numera delvis använt till handel och småindustri och mer blockig skogsmark i väster och norr. I områdets centrala delar reser sig en höjd 10–15 m över omkringliggande åkermark. Denna höjdrygg utgörs huvudsakligen av blockig morän, men på dess högsta punkt även berg i dagen.

Figur 3. Utredningsområdet vid Södra Ar med fornlämningar omnämnda i texten. Skala 1: 10 000.

Fornlämningssmiljö och tidigare undersökningar

I odlingsstråket finns flera gravfält med resta stenar, vilket gör att det utpekats som ett huvudområde under äldre järnålder (Ekholm 1939; Ekholm 1946; Hyenstrand 1974 s. 56). Gravfält från yngre järnålder och historiskt kända byar eller gårdar visar att dessa legat som ett pärlband längs sjön Valloxens norra sida (figur 2).

Lämningar från äldre järnålder finns strax sydöst om utredningsområdet i form av gravfälten L1941:9605 (Östuna 47:1), L1941:9572 (Östuna 49:1) och L1941:9576 (Östuna 50:1) med stensättningar och resta stenar (figur 3). Inom Östuna 47:1 finns dessutom ett röse. Vid L1941:9605 (Östuna 47:1) har vid en tidigare undersökning

påträffats keramik, bränd lera, föremål av brons, föremål av bergart, slagg och tegel (SHM 31785). Öster om det aktuella området och E4 ligger gravfältet L1941:9592 (Östuna 46:1), med stensättningar och högar, samt L1941:9400 (Östuna 110:1) med husgrunder från historisk tid. Dessa tillhör Brunnbys bytomt. I anslutning till husgrunderna finns även ett fragment av en runsten L1941:9177 (Östuna 51:1/U 493). Strax öster om utredningsområdet fanns en färdled i form av en hålväg L1941:5179 (Östuna 101:1) och en hägnad i form av en stensträng L1941:5018 (Östuna 101:2). Denna försvann antagligen i samband med bygget av E4 (Magnusson 1971). Ett stycke väster om utredningsområdet finns gränsmärket L1940:7480 (Östuna 227) i form av ett femstenarör, samt färdvägen L1940:7542 (Knivsta 425).

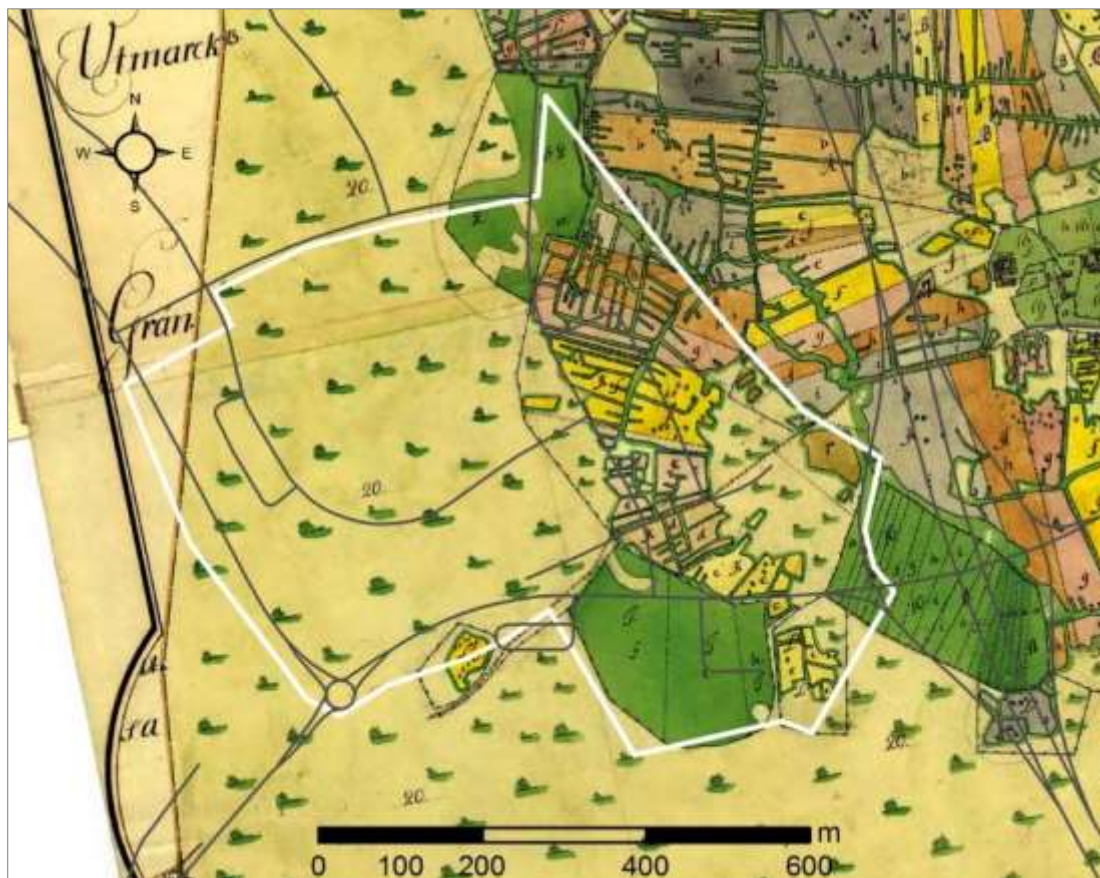
Inom själva utredningsområdet finns gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1) som består av 15 runda stensättningar. Nio ytterligare gravar undersöktes i samband med breddning av den gamla landsvägen 1962 (Hyenstrand 1974 s. 56). I gravarna påträffades en holkyxa av järn, en agraffknapp av brons, ett möjligt kamfodral av ben, samt keramik och brända ben (SHM 27031). Ett stycke sydväst om gravfältet finns två stensättningar L1941:9265 (Östuna 78:1), L1941:9349 (Östuna 78:2) och en tredje osäker dito, L1941:9263 (Östuna 78:3). Två ytterligare stensättningar, L1941:9348 (Östuna 78:4) och L1941:9264 (Östuna 78:5), undersöktes 1971 i samband med omläggning av vägar som anslöt till E4. I en av gravarna fanns keramik, bränd lera och brända ben (SHM 31930). Gravfältet och stensättningarna ligger inom utsträckningen för den västra delen av odlingsmarken kring Brunnby. Därtill har båda lämningarna legat invid en äldre vägsträckning mellan Gredelby i Knivsta och byarna på den norra sidan av Valloxen.

Äldre lantmäterikartor och historiska uppgifter

Utredningsområdet ligger i den västra delen av Brunnbys ägor (figur 4). Byns ägor redovisas på äldre lantmäterikartor från 1687, 1698, 1765 och 1875. Byn bestod av nio gårdar som låg strax öster om utredningsområdet. En jämförelse med de äldsta kartorna visar att stora delar av utredningsområdet utgjordes av skogsmark, som enligt kartan 1765 var bevuxen med gran och tall. Skogsmarken i denna del av Brunnbys ägor anslöt till skog som tillhörde Gredelby. Bygränsen sammanföll här också med sockengränsen mellan Östuna och Knivsta, samt häradsgränsen mellan Långhundra och Årlinghundra. I denna gräns ligger gränsmärket L1940:7480 (Östuna 227), vilket kan identifieras på kartor från 1698 och framåt.

Enbart i den nordöstra delen av utredningsområdet fanns åkermark på de äldsta kartorna. Gränsen mellan åker och skog följde grovt den nuvarande vägen från Knivsta mot Marma i Lagga, respektive vägen från Knivsta mot Husby-Långhundra. Strax öster om utredningsområdet löper ett vattendrag som mynnar i sjön Valloxen. Kartan från 1698 och framåt visar att det fanns en äng invid vattendraget i det nordöstra hörnet av området. En jämförelse på mer detaljerad nivå visar att en mindre del av denna äng sträckte sig väster om den nuvarande vägen mot Lagga. Kartan från 1698 visar också att det fanns en hage invid åkermarken i områdets sydöstra del. Kartan 1765 redovisar att denna del användes som äng. Laga skifteskartan från 1875 visar en uppodling av åker- och ängsmark, särskilt i ett stråk längs med vägen i utredningsområdets södra del.

Där finns också en gård söder om gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1), dvs. den befintliga gården Försöket. Därtill visar kartan att torpet Skräddarbo då fanns.

Figur 4. Utsnitt ur karta över storskifte för Brunnsby från 1765. Utredningsområdet markerat med vit linje och nuvarande vägnät med mörkgrå linje. Åker och ängsmark fanns nästan enbart i den östra delen av utredningsområdet, medan det fanns skog i den västra delen. Rektifiering och bearbetning: Hans Göthberg, Upplandsmuseet. Skala 1:10 000.

Kartorna från 1698 och framåt visar att en väg från Husby-Långhundra passerade Brunnsby och förband det med Gredelby i Knivsta. Denna väg korsar utredningsområdet och är en föregångare till den nuvarande vägen, men med en aningen nordligare dragning. I anslutning till denna vägsträckning ligger gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1) på en åkerholme och gravarna L1941:9265 (Östuna 78:1) m.fl. i kanten av ängsmark. Eftersom denna vägsträckning ansluter till gravfältet L1943:9610 (Knivsta 11:1), med resta stenar, vid Gredelby skulle det kunna vara ett tecken på att färdleden har gamla anor.

Vägen som ledde från Skräddarbo till Marma i Lagga är av allt att döma sentida eftersom den första gången avbildas på den häradsekonomiska kartan från omkring 1900.

Det äldsta skriftliga belägget för Brunnsby är från 1337 (DMS 1984 s. 150). Namnet Ar finns däremot inte belagt i digitala Ortnamnsregistret vid Institutet för Språk och folkminnen (www.sprakochfolkminnen.se), vare sig som bebyggelsenamn eller naturnamn.

Syfte, metod och genomförande

Syftet med utredningen var att klargöra om tidigare okända lämningar fanns inom planområdet. Utredningen omfattade etapp 1 och etapp 2. I etapp 1 ingick ovan redovisade arkiv- och kartstudie. En fältinventering genomfördes i form av en systematisk okulärbesiktning av de delar av utredningsområdet som inte var bebyggda eller hårdgjorda. Baserat på resultatet av etapp 1 samt arkivstudier identifierades ett antal potentiella lägen för förhistorisk bebyggelse eller överplöjda gravar. Dessa och påträffade lämningar dokumenterades på en för surfplatta avpassad Excel-arbetsbok. De olika objekten fotograferades och påträffade lämningar mättes in med GPS med nätverks-RTK.

Vid etapp 2 grävdes ett antal söschakt med grävmaskin inom de områden som identifierats som möjliga lägen för bebyggelse och gravar. Påträffade arkeologiska objekt samt schakt mättes in med GPS med nätverks-RTK, samt dokumenterades med surfplatta (figur 5), för vidare bearbetning i programmet ArcMap. Viss dokumentation gjordes även med smartphoneappen Collector for ArcGIS, ett molnbaserat GIS-verktyg. Fotodokumentation gjordes fortlöpande under hela utredningsförloppet.

Figur 5. Robin Lucas dokumenterar ett bebyggelseläge på surfplatta.

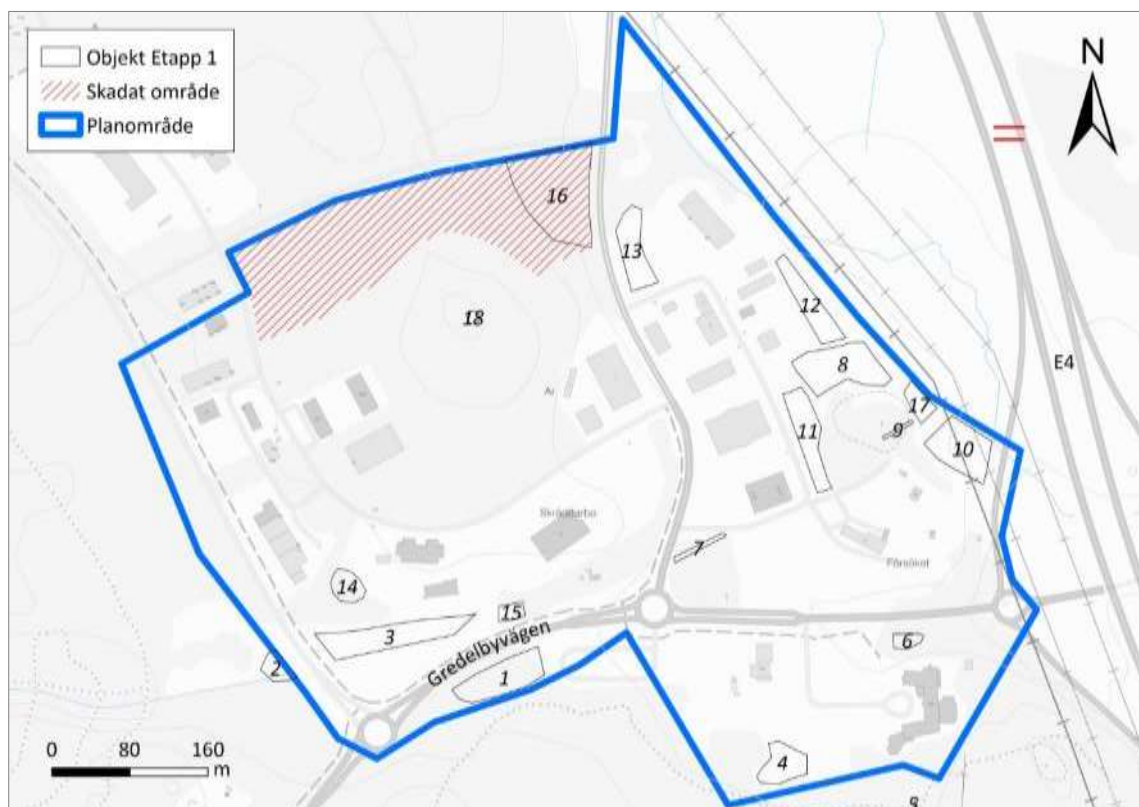
Utredningsresultat

Utredning etapp 1

Vid inventeringen identifierades sammanlagt 18 olika objekt (figur 6). Dessa utgjordes av fem lämningar av äldre tiders bruk, fem områden med övergiven åker- eller betesmark samt nio ytor med potentiella bebyggelselägen, vilka Upplandsmuseet bedömde borde bli föremål för utredning etapp 2 (tabell 1). Objekten redovisas i nummerordning nedan.

I områdets nordvästra delar hade en drygt 3 ha stor yta nyligen varit föremål för kraftig markpåverkan i samband med omfattande avverkning och stubbrytning. Större delen av vegetationsskiktet hade avlägsnats och ett flertal brukningsvägar anlagts inom området. Området bestod nästan enbart av storblockig morän. I detta område låg Objekt 16.

Tolkning, bedömning och beskrivning av påträffade lämningar gjordes i enlighet med Riksantikvarieämbetets lämningstypsnitt. Objekt som misstänktes ha övergivits innan 1850 bedömdes som fornlämning. Objekt som kunde beläggas på Ekonomiska kartan från 1952 (huvudsakligen gammal åker/betesmark) bedömdes inte som fornlämning. Ett objekt som endast finns belagt på en 1870-talskarta, bedömdes som övrig kulturhistorisk lämning. Tolkning och bedömning redovisas i kursiv stil sist i redogörelsen för respektive objekt.

Figur 6. De 18 objekt som identifierades under utredning etapp 1. Det stora område som ödelagts vid avverkning och stubbrytning (inklusive Objekt 16) är rödskrafferat. Skala 1:8 000.

Objekt utredning etapp 1

Objekt	L nr/ RAÄ nr	Typ	Antikvarisk bedömning	Kommentar
1		Övergiven åker/betesmark	Ej fornlämning	Belagd på Ek. kartan 1952
2		Övergiven åker/betesmark	Ej fornlämning	Belagd på Ek. kartan 1952
3		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	Stört av flera kablar och ledningar
4		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	
5	L1939:4321/Östuna 234	Stensträng	Fornlämning	Utanför området
6		Övergiven åker/betesmark	Ej fornlämning	Belagd på Ek. kartan 1952
7		Övergiven sentida väg	Ej fornlämning	Belagd på Ek. kartan 1952
8		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	Geografiskt kopplat till Objekt 11 & 12
9	L1939:4319/Östuna 232	Hålväg	Fornlämning	
10		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	Geografiskt kopplat till Objekt 17
11		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	Geografiskt kopplat till Objekt 8 & 12
12		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	Geografiskt kopplat till Objekt 8 & 11
13		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	
14		Övergiven åker/betesmark	Ej fornlämning	Belagd på Laga skiftes-kartan 1875
15		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	Geografiskt kopplat till Objekt 3
16		Övergiven åker/betesmark	Ej fornlämning	Belagd på Storkiftes- kartan 1761
17		Potentiellt läge för äldre bebyggelse	Utvald för utredning etapp 2	Geografiskt kopplat till Objekt 10
18	L1939:4250/Östuna 230 L1939:4318/Östuna 231 L1939:4320/Östuna 233 L1939:4322/Östuna 235	Stensättningar	Fornlämning	

Tabell 1. Sammanställning av resultaten från utredning etapp 1.

Objekt 1

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en stenröjd nordsluttning (figur 7). Flera dräneringsdiken korsade området. Det avgränsades i norr av Gredelbyvägen och i andra väderstreck av blockig morän. På storskifteskartan för Brunnby från 1765 är området utmärkt som åkermark (jfr figur 4).

Objektets läge i en nordsluttning gjorde att det inte bedömdes som ett lämpligt bebyggelseläge, varför det inte valdes därför ut för utredning etapp 2.

Figur 7. Robin Lucas, huvudsakligen dold bakom ett träd, dokumenterar Objekt 1. Till vänster ett tydligt dräneringsdike. Foto mot S.

Objekt 2

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en stenröjd svag nordsluttning. Det avgränsades i söder och öster av Gredelbyvägen respektive Boängsvägen, i väster av blockig morän och i norr ett av ett djupt dräneringsdike (figur 8). Objektet hörde möjligen ihop med Objekt 3.

Objektets otillgänglighet och begränsade omfattning gjorde att det inte bedömdes kunna tillföra mer antikvarisk kunskap, varför det inte valdes därför ut för utredning etapp 2.

Figur 8. Objekt 2. Till höger i bild det djupa dräneringsdiket. Foto mot V.

Objekt 3

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en stenröjd svag sydsluttning. Det avgränsades i norr av blockig morän, i söder av ett djupt dräneringsdike, i väster av Boängsvägen och i öster av en GC-väg. Området hörde ihop med Objekt 2 och 15. Provstick med jordsond visade ett 0,3 m tjockt matjordslager.

Objektets placering i en sydsluttning gjorde att det bedömdes som ett potentiellt bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Objekt 4

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en flack stenröjd yta (figur 9). Det avgränsades i norr av markplanering för en bensinmack, i söder av blockig morän, i väster av en mycket tät granplantering i småsumpig mark och i öster av en markplanering för en hotellparkering. Provstick med jordsond visade ett 0,2 m tjockt matjordslager.

Objektets placering i en plan yta gjorde att det bedömdes som ett potentiellt bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Figur 9. Utsikt från Objekt 4, med bensinstationen vid Gredelbyvägen i bakgrunden. Vy mot N.

Objekt 5 (L1939:4321/Östuna 234)

Objektet utgjordes av en tidigare oregistrerad rad med stenar, 30 m lång, uppbyggt av ett skikt 1-1,5 m stora block, intill 0,5 m höga (figur 10). Stenraden hade eventuellt en fortsättning i söder, dock inte lika tydlig då den försvinner in i ett naturligt mycket blockigt område.

Objektet tolkades som en hägnad i form av en stensträng, och bedömdes vara en formlämning. Skogsterrängen gjorde GPS-inmätningen mycket osäker. Vid korrigering av inmätningen visade det sig att lämningen egentligen låg 30 m söder om utredningsområdets gräns. Lämningen har registrerats i Fornreg under beteckningen L1939:4321 (Östuna 234).

Figur 10. Objekt 5, stensträng. Foto mot VNV

Objekt 6

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en stenröjd nordsluttning. Det avgränsades i norr av Gredelbyvägen, och i övriga väderstreck av blockig morän. Tydliga dräneringsdiken låg runt den stenröjda ytan (figur 11). På storskifteskartan för Brunnby från 1765 är området utmärkt som åkermark (jfr figur 4).

Objektets läge i en nordsluttning gjorde att det inte bedömdes som ett lämpligt bebyggelseläge, varför det inte valdes därför ut för utredning etapp 2.

Figur 11. Robin Lucas dokumenterar Objekt 6, Foto mot Ö.

Objekt 7

Objektet utgjorde delar av den äldre landsvägen och låg mycket tydligt i terrängen. Vägsträckningen var 55 m lång och 4–5 m bred, med tydliga, upp till 1 m djupa diken (figur 12). Vägen är synlig på den äldre Ekonomiska Kartan från 1952.

Objektet hade övergetts då väg E4 och dess tillfarter tillkom under 1960/70-tal. Den kan följaktligen inte räknas som fornlämning.

Figur 12. Objekt 7, igenväxande äldre landsvägssträckning. Foto mot SV.

Objekt 8

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en flack stenröjd yta. Det delades strax väster om mitten av en lägre moränrygg, med en sluttning ner mot väster. Söder om objektet höjde sig ett blockigt område med berg i dagen, på vilket gravfältet Östuna 48:1 var beläget. Objektet var geografiskt sammanhängande med intilliggande objekt (11, 12). På storskifteskartan för Brunnby från 1765 är området utmärkt som åkermark (jfr figur 4). Provstick med jordsond visade ett 0,2 m tjockt matjordslager.

Objektets placering i en plan yta intill ett gravfält gjorde att det bedömdes som ett potentiellt bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Objekt 9 (L1939:4319/Östuna 232)

Objektet utgjordes av en tidigare okänd lämning, synlig som en avlång försänkning, 35 m lång, 2-4 m bred, intill 1 m djup (figur 13). Objektet löpte parallellt med den äldre landsvägen, och ledde upp mot gravfältet Östuna 48:1.

Objektet tolkades som en äldre färdväg i form av en hålväg, troligen en del av samma vägsystem som de närliggande Knivsta 425 (jfr figur 3). Lämningen har registrerats i Fornreg under beteckningen L1939:4319 (Östuna 232).

Figur 13. Objekt 9, hålväg. Foto mot SV, Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Objekt 10

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en sydvästsluttning. Det avgränsades i norr av den äldre landsvägen, i söder av motorvägsavfarten, i väster av blockig morän och i öster av utredningsområdets kant. Objektet hörde geografiskt ihop med Objekt 17 i nordväst. På storskifteskartan för Brunnby från 1765 är området utmärkt som åkermark reserverad för fattighjon (jfr figur 4). Provstick med jordsond visade ett 0,25 m tjockt matjordslager.

Objektets placering i en västsluttning exponerad mot Valloxens dalgång gjorde att det bedömdes som ett potentiellt bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Objekt 11

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en svag nordsluttning. Det avgränsades i norr av sentida industrietablering, i söder av den äldre landsvägen, i väster av väg, och i öster av ett dräneringsdike. Objektet hörde geografiskt ihop med Objekt 8. På storskifteskartan för Brunnby från 1765 är området utmärkt som åkermark (jfr figur 4). Provstick med jordsond visade ett 0,25 m tjockt matjordslager.

Objektets geografiska koppling till Objekt 8 och närheten till gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1) gör att det möjligen kunde utgöra fortsättningen på detta potentiella bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Objekt 12

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en svag nordsluttning, som planade ut till ett flackt låglänt område. Det avgränsades i norr och väster av sentida industrietablering, i söder av Objekt 8 och i öster av utredningsområdets begränsning. På storskifteskartan för Brunnby från 1765 är området utmärkt som åkermark (jfr figur 4). Provstick med jordsond visade ett 0,20 m tjockt matjordslager.

Objektets geografiska koppling till Objekt 8 gör att det möjligen kunde utgöra fortsättningen på detta potentiella bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Objekt 13

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en svag västsluttning (figur 14). På storskifteskartan för Brunnby från 1765 var området utmärkt som åkermark (jfr figur 4). Det avgränsades i norr av blockig morän, i söder och väster av vägar, och i öster av ett dräneringsdike. Provstick med jordsond visade ett 0,25 m tjockt matjordslager.

Objektets placering i en plan yta gjorde att det bedömdes som ett potentiellt bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2. Kommunen kunde emellertid inte få till stånd ett markägartillstånd. Objektet kvarligger därför för närvarande som potentiellt bebyggelseläge.

Figur 14. Panorama över Objekt 13, som utgörs av den flacka grässluttningen vid korsningen Carl von Paykulls väg/Rubanksgatan. Vy mot NV. Foto: Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Objekt 14

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en stenröjd låglänt yta, med enstaka dräneringsdiken. Det avgränsades i norr och söder av blockig morän, samt i väster och öster av påförda massor samt på dessa sentida industrietableringar. Det är utmärkt som betesmark på Laga skifteskartan 1875.

Objektets låglänta lokalisering, gjorde att det inte bedömdes som ett potentiellt bebyggelseläge, och det valdes därför inte ut för utredning etapp 2.

Objekt 15

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en svag sydsluttning. Det avgränsades i norr och öster av dräneringsdike, i söder av Gredelbyvägen, och i öster av GC-väg. Objektet hörde ihop med Objekt 3. Provstick med jordsond visade ett 0,25 m tjockt matjordslager.

Objektets geografiska koppling till Objekt 3 gör att det möjligen kunde utgöra fortsättningen på detta potentiella bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Figur 15. Robin Lucas inventerar skador efter röjningsarbete vid Objekt 16. Foto mot Ö.

Objekt 16

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en delvis stenröjd nordöstsluttning (figur 15). På storskifteskartan för Brunnby från 1765 var området utmärkt som ängsmark (jfr figur 4). Det avgränsades i norr och öster av vägar, samt i söder och väster av blockig morän.

Objektet bedömdes vara totalt förstört av röjningsarbeten, med avlägsnat vegetationsskikt och omrörd topografi. Det ansågs inte kunna tillföra någon information vid sökschaktning, varför det inte valdes ut för utredning etapp 2.

Objekt 17

Objektet utgjordes av äldre odlingsmark i en västsluttning. Det avgränsades i norr av morän, i söder av den äldre landsvägen, i väster av gravfältet Östuna 48:1 och i öster av utredningsområdets kant. Objektet hörde ihop med Objekt 10. Provstick med jordsond visade ett 0,25 m tjockt matjordslager.

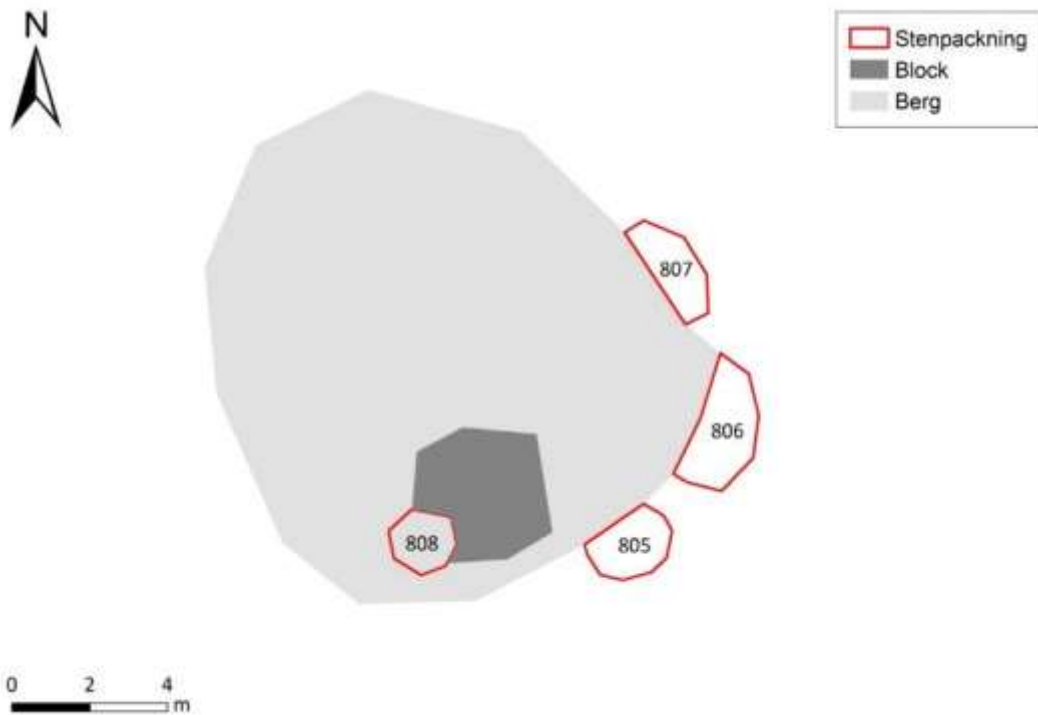
Objektets placering i en västsluttning exponerad mot Valloxens dalgång gjorde att det bedömdes som ett potentiellt bebyggelseläge, och det valdes därför ut för utredning etapp 2.

Objekt 18 (L1939:4250/Östuna 230, L1939:4318/Östuna 231, L1939:4320/Östuna 233 och L1939:4322/Östuna 235)

Objektet var beläget på krönet av höjdpartiet i utredningsområdet centrala delar (figur 14). I kanten av en bergsklack påträffades fyra stenpackningar (figur 16). Tre av dessa (A805, A806 och A807) låg i ett band kring bergsklacken, upplagda mot dess kant (figur 17-19). De var mellan 1,6 och 3 m stora och 0,2-0,6 m höga och uppbyggda av 0,3-0,7 m stora stenar.

A805 gav intrycket av att ha en fyllning av något mindre stenmaterial. A805 och A807 hade antydning till kantkedjor. Den fjärde stenpackningen (A808) låg uppe på själva bergsklacken och utgjordes av en halvcirkel av 0,4-0,6 m stora stenar upplagda mot ett flyttblock, 3x3 m stort (figur 18). Stenpackningarna var beväxta med gran- och lövsly och bitvis mycket svåra att observera. De kunde inte observeras under utredningens etapp 1, utan påträffades av en under etapp 2, då ljusförhållandena var bättre och avsaknaden av snö och is gjorde området mer överblickbart.

De tre anläggningarna på kanten av bergsklacken tolkades som gravar i form av stensättningar medan anläggningen på själva berget tolkades som en blockgrav. På grund av gravanläggningarnas läge i ett extremt höjdparti och tämligen isolerade kan en försiktig datering göras till yngre bronsålder eller äldsta järnålder. Lämningsarna har registrerats i Fornreg under beteckningarna L1939:4250 (Östuna 230) –A807, L1939:4318 (Östuna 231) –A206, L1939:4320 (Östuna 233) –A805 och L1939:4322 (Östuna 235) –A808.

Figur 16. Plan över Objekt 18 med ingående gravanläggningar. Skala 1:200.

Figur 17. A805, Stensättning anlagd invid bergsklack. Foto mot NÖ.

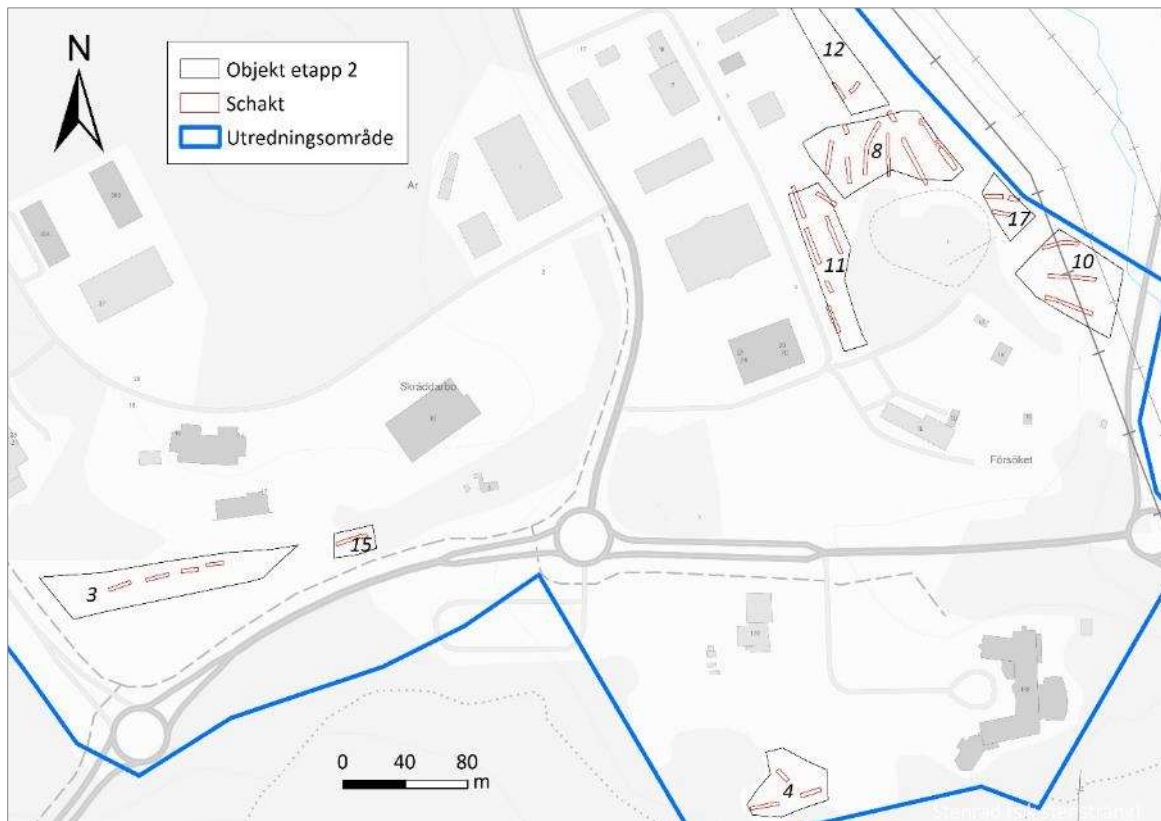
Figur 18. A807, Stensättning A807, med antydning till kantkedja. Stenarna i bakgrunden tillhör A806. Foto mot SÖ.

Figur 19. Robin Lucas dokumenterar gravarna stående i kanten av bergsklacken. Till vänster ses A805, bakom ett mindre block. Centralt i bild ses det större blocket, bakom vilket A808 var beläget. Dolt av gransly nedanför detta A806. Nederst till höger i bild anas A807. Foto mot V.

Utredning etapp 2

Vid utredning etapp 2 maskingrävdes söschakt inom de objekt som valdes ut under utredning etapp 1 (tabell 2). Dessa objekt uppgick till en areal av 14 630 m². Totalt grävdes 32 schakt med en sammanlagd yta av 1750 m², vilket innebär att 12 % av objektens yta undersöktes (figur 20). Objekten redovisas i nummerordning nedan. Tolkning, antikvarisk bedömning och motivering redovisas i kursiv stil sist i redogörelsen för respektive objekt.

Figur 20. Översikt över de objekt som söschaktades vid utredningen. Skala 1:5 000.

Objekt utredning etapp 2

Objekt	Lnr/RAÄ nr	Påträffade anläggningar	Antikvarisk bedömning	Kommentar
3		Inget av antikvariskt intresse		Stört av schaktning och påförda massor
4		Inget av antikvariskt intresse		Bitvis mycket sankt.
8	L1939:4385/Östuna 238	Stolphål. Härdar	Boplatslämning, möjligen förhistorisk	Inget recent mtrl i anläggningarna
10	L1939:4383/Östuna 236	Stolphål.	Boplatslämning, möjligen förhistorisk	Inget recent mtrl i anläggningarna
11	L1939:4386/Östuna 239	Stolphål.	Boplatslämning, möjligen förhistorisk	Inget recent mtrl i anläggningarna
12		Inget av antikvariskt intresse		
15		Inget av antikvariskt intresse		Kraftigt stört av äldre landsväg
17	L1939:4384/Östuna 237	Stolphål.	Boplatslämning, möjligen förhistorisk	Inget recent mtrl i anläggningarna

Tabell 2. Sammanställning av resultaten från utredning etapp 2.

Objekt 3

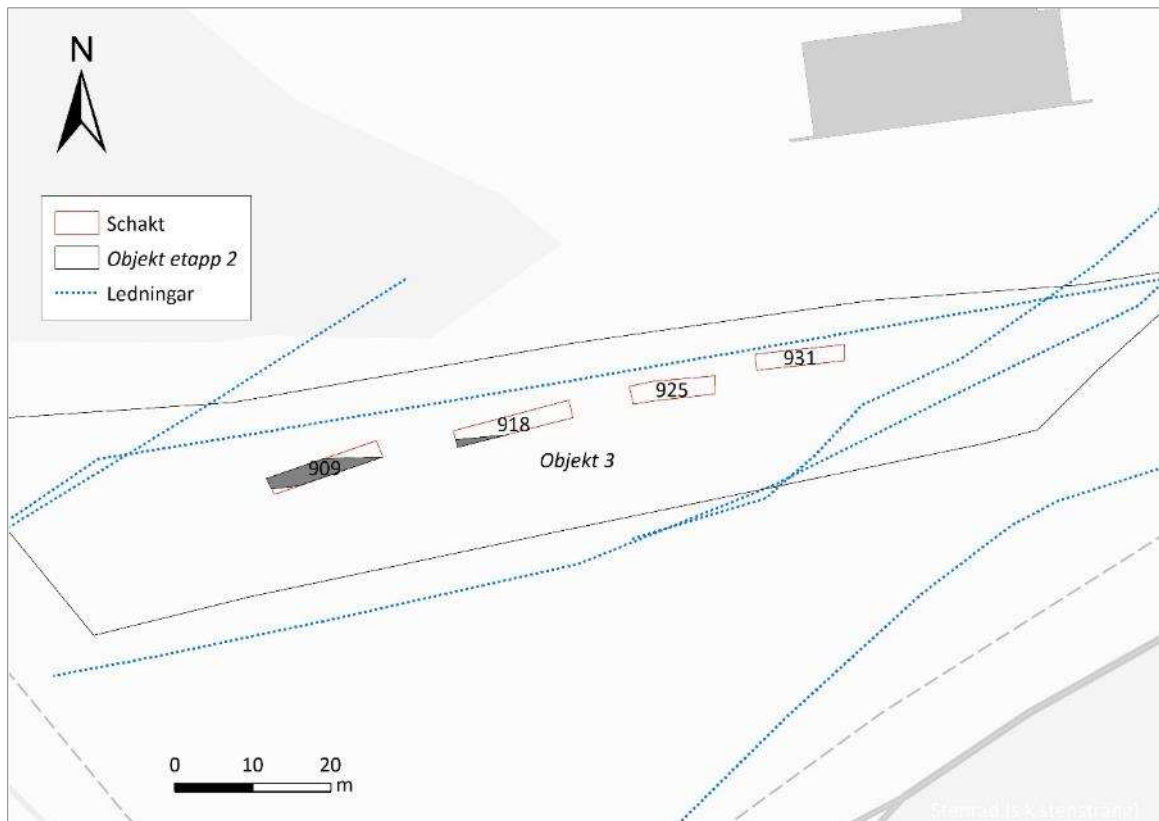
Objektet var 3 370 m² stort och utgjordes av äldre odlingsmark i en stenröjd svag sydslutning ner mot Gredelbyvägen (figur 21). Området genomkorsades av flera dräneringsledningar och även el- och telekablar. Dessa gjorde det svårt att gräva sökschakt. Områdets södra respektive östra delar visade sig även vara synnerligen låglänta och sankt. Centralt inom området, där risken var minst att skada några ledningar, maskingrävdes sammanlagt fyra schakt på totalt 120 m².

Det visade sig att de många kabelschakten inte var de enda markingreppen i området. Stora mängder material hade påförts och marken uppvisade även tecken på att tidigare ha blivit schaktad och planerad. Flera större stenbrytningsgropar kunde observeras. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Upplandsmuseet bedömer att inget av antikvariskt intresse finns inom området och att eventuella spår av äldre bruk förstörts vid sentida markarbeten.

Figur 21. Objekt 3 innan sökschaktning. Foto mot N, Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Figur 22. Schaktplan över Objekt 3 med sökschakt. Skala 1:1 200.

Figur 23. Påförda massor i schakt 925, objekt 3. Foto mot N.

Objekt 4

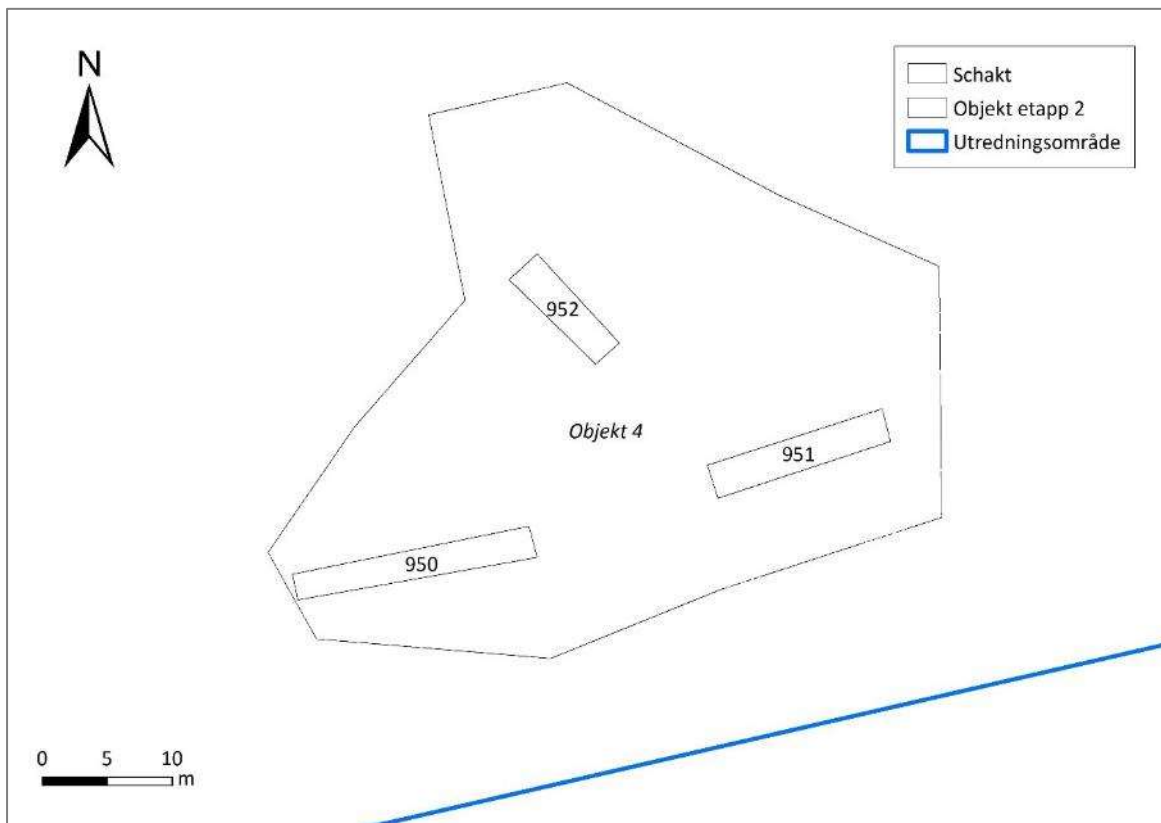
Objektet var 1 500 m² stort och utgjordes av äldre odlingsmark i en flack stenröjd yta (figur 24) väster om konferenshotellet Nova Park (figur 26). Området avgränsades i öster och söder av kraftiga dräneringsdiken. Inom området var det bitvis mycket sankt, varför det blev svårt för grävmaskinen att ta sig fram. Inom området maskingrävdes sammanlagt tre schakt på totalt 105 m² (figur 25).

Matjordslagret visade sig vara tjockare än vad som sondats vid utredning etapp 1, bitvis så djupt som 0,7 m. Jordarten under matjorden utgjordes av siltig lera. En del grus hade även ställvis påförts i sen tid. Inget av antikvariskt intresse påträffades.

Upplandsmuseet bedömer att inget av antikvariskt intresse finns inom området.

Figur 24. Objekt 4 innan söschaktning. Foto mot SV, Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Figur 25. Schaktplan över Objekt 4 med söschakt. Skala 1:600.

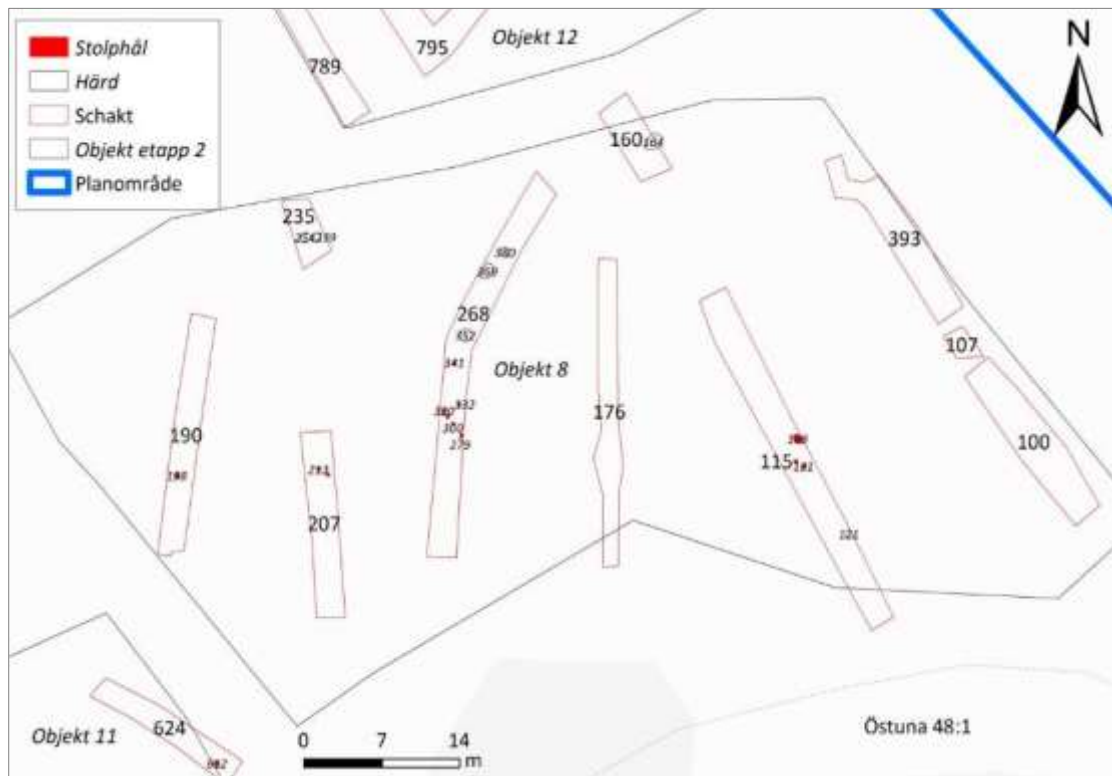
Figur 26. Schakt 951 grävs. I bakgrunden konferenshotellet Nova Park. Foto mot Ö, Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Objekt 8 (L1939:4385/Östuna 238)

Objektet bedömdes vid utredning etapp 1 som ett potentiellt bebyggelseläge. Området var 3 350 m² stort och utgjordes av gammal igenväxande betesmark, som även hade varit uppodlad i äldre tid (jfr figur 4). Området låg direkt norr om gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1). I områdets västra del låg ett avlångt moränstråk med enstaka block i ytan (figur 27). I övrig utgjordes jordarten av lera med en del morän- och siltinslag. Sammanlagt maskingrävdes 10 schakt på totalt av 470 m². Områdets östra delar (Schakt 100, 107, 393) var stark påverkade av stenröjning och många block fanns kvar. Vid schaktningen visade det sig att området rent allmänt varit mer blockigt än det gett intryck av innan schaktning.

Figur 27. Panorama över Objekt 8 innan sökschaktning. Gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1) ligger i dungen i bildens övre kant. Vy mot söder. Foto: Robin Lucas. Bearbetning: Bengt Backlund, Upplandsmuseet.

Figur 28. Schaktplan över Objekt 8 med arkeologiska objekt. Skala 1:350

Inom Objekt 8 påträffades 13 stolphål och sju härdar (figur 28). Stolphålen var 0,28–0,8 m stora och alla utom tre var stenskodda. Huvudsakligen var stolphålen 0,4–0,5 m stora och de låg samlade i ett stråk i områdets centrala delar. Denna koncentration sammanföll med områdets mest plana delar. Inga stolphål innehöll uppenbart recent material, såsom tegel, planglas eller dylikt. Det är därför möjligt att de kan utgöra komponenter av förhistorisk bebyggelse. Inga huskonstruktioner kunde identifieras och det är möjligt att många av stolphålen kan kopplas till äldre hägnader (figur 29). Hus kan emellertid ha funnits på ytan.

Figur 29. Möjlig äldre hägnad, eller stolprad i huskonstruktion. Stolphål A320, 310, 300 och 290 på rad i Schakt 268. Foto mot SÖ.

Figur 30. Härdar A239 och 254 i bildens övre del. Schakt 238. Foto mot SÖ.

Härdarna låg överlag samlade inom en begränsad yta i områdets norra delar. De var 0,7–1,3 meter stora och innehöll alla utom en sot, kol och skärvig sten (figur 30). Den enda avvikande härden, A121, låg i områdets sydöstra del och innehöll endast kol och sot.

Upplandsmuseet gör bedömningen att de stolphål och härdar som framkom vid Objekt 8 kan ses som komponenter av en mindre boplatsslämning. Områdets centrala delar kan ha utgjort en mindre bebyggelseenhet. De påträffade härdarna tolkas som komponenter av en aktivitetsyta i områdets norra delar, möjligen använd för matlagning eller hantverk. Lämningen har registrerats i Fornreg som ett boplatsoområde under beteckningen L1939:4385 (Östuna 238).

Objekt 10 (L1939:4383/Östuna 236)

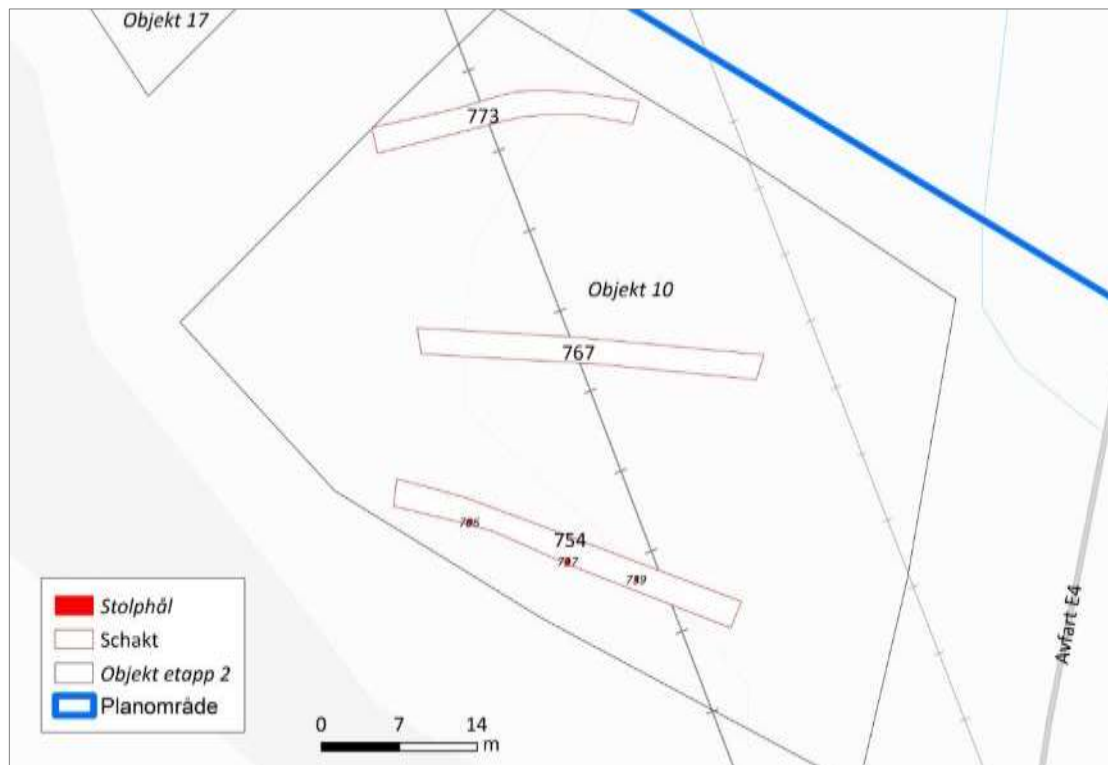
Objektet bedömdes vid utredning etapp 1 som ett potentiellt bebyggelseläge. Området var 2 600 m² stort och beläget i en västsluttning exponerad mot Valloxens dalgång. Området utgjordes av nyligen övergiven odlingsmark i en västsluttning (figur 31). Den äldre landsvägen avgränsade området från Objekt 17 i norr. Sammanlagt maskingrävdes tre schakt på totalt av 200 m². Områdets södra delar övergick i berg i dagen, medan jordarten i övrigt utgjordes av glaciallera.

Figur 31. Objekt 10 innan sökschaktning. I bakgrunden väg E4 och dess avfart. Foto mot SÖ.

Inom Objekt 10 påträffades tre stolphål (figur 32). Dessa var 0,45–0,58 m stora och stenskodda (figur 33). Inget av stolphålen innehöll tydligt recent material, såsom tegel, planglas eller dylikt. De låg på rad i områdets södra del. Stolphålen relativt stora dimensioner och avsaknaden av uppenbart recent material, gör att de möjligen kan utgöra delar av förhistoriska huskonstruktioner. Alternativt kan de också ha att de ingått i en hägnad.

Upplandsmuseet gör bedömningen att de stolphål och som framkom vid Objekt 10 kan ses som komponenter av en mindre boplatslämning. Lämningen har registrerats i Fornreg som boplatslämning övrig med beteckningen L1939:4383 (Östuna 236).

Figur 32. Schaktplan över Objekt 10 med arkeologiska objekt. Skala 1:700.

Figur 33. A727, stenskodt stolphål i Schakt 754, Objekt 10. Lodfoto.

Objekt 11 (L1939:4386/Östuna 239)

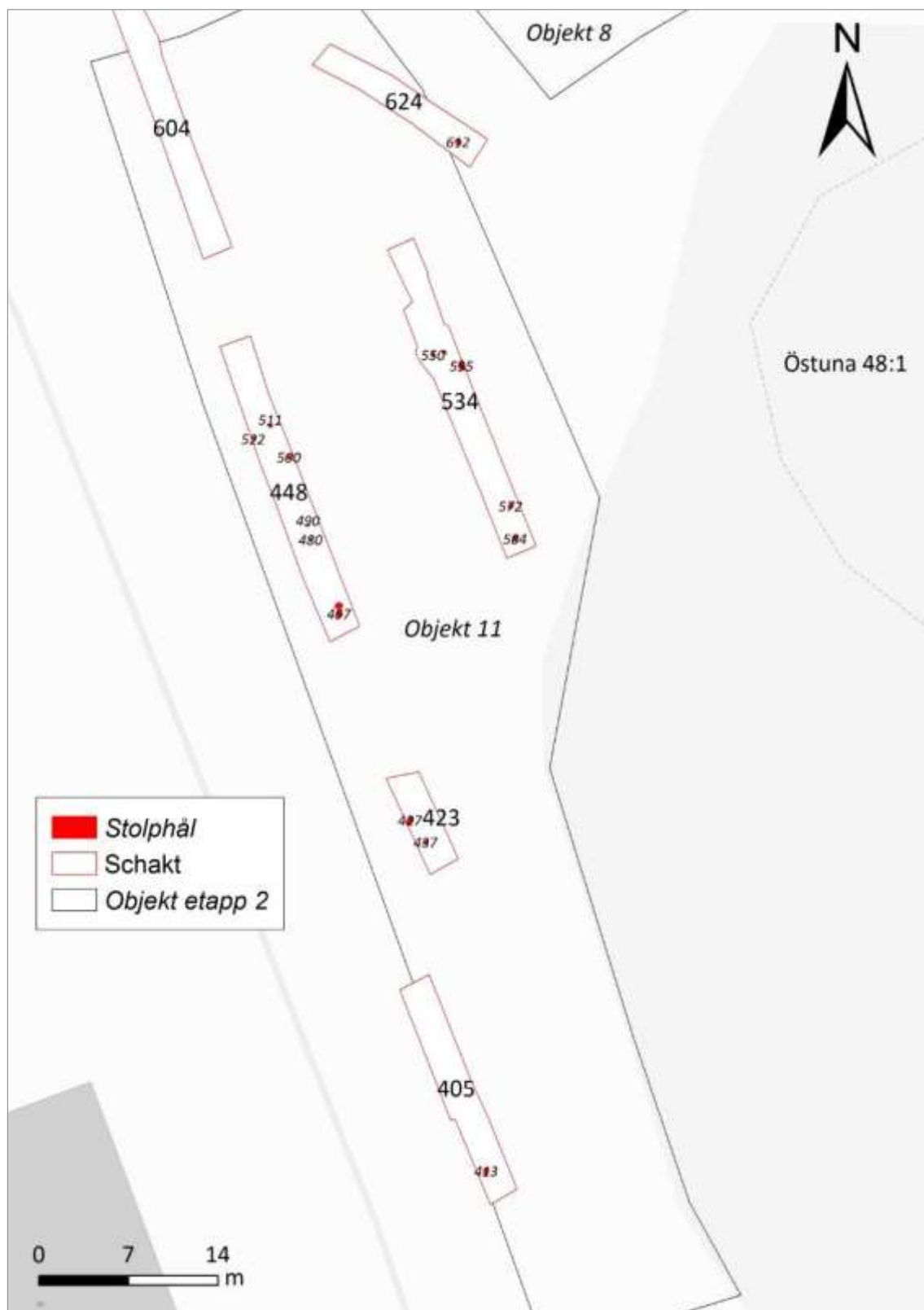
Objektet bedömdes vid utredning etapp 1 som ett potentiellt bebyggelseläge. Området var 2 200 m² stort och beläget i en svag nordsluttning i igenväxande odlingsmark (figur 34). Öster om området höjde sig berg i dagen där gravfältet Östuna 48:1 var beläget. Sammanlagt maskingrävdes sex schakt på totalt av 325 m². I områdets södra delar utgjordes jordarten av lera med ett stort inslag av block och sten, medan det i norr övergick mer till enbart lera.

Figur 34. Objekt 11 innan sökschaktning. I bakgrunden till vänster anas slänten upp mot gravfältet Östuna 48:1. Foto mot SSÖ.

Inom Objekt 11 påträffades 16 stolphål (figur 35). Dessa var 0,26–0,6 m stora och alla utom fyra var stenskodda (figur 37). Huvudsakligen var stolphålen samlade i en begränsad yta i områdets centrala delar. Inga stolphål innehöll tydligt recent material. Inga huskonstruktioner identifierades men möjligheten finns att ett eller flera hus kan finnas i detta centrala område (figur 36).

Upplandsmuseet gör bedömningen att de stolphål som framkom vid Objekt 11 kan ses som komponenter av en boplatslämning. Områdets centrala delar kan ha utgjort en mindre bebyggelseenhet. Lämningen har registrerats i Fornreg som ett boplatsområde med beteckningen L1939:4386 (Östuna 239).

Figur 35. Schaktplan över Objekt 11 med arkeologiska objekt. Skala 1:700.

Figur 36. Schakt 448, med ett antal stenskodda stolphål. Foto mot NNV.

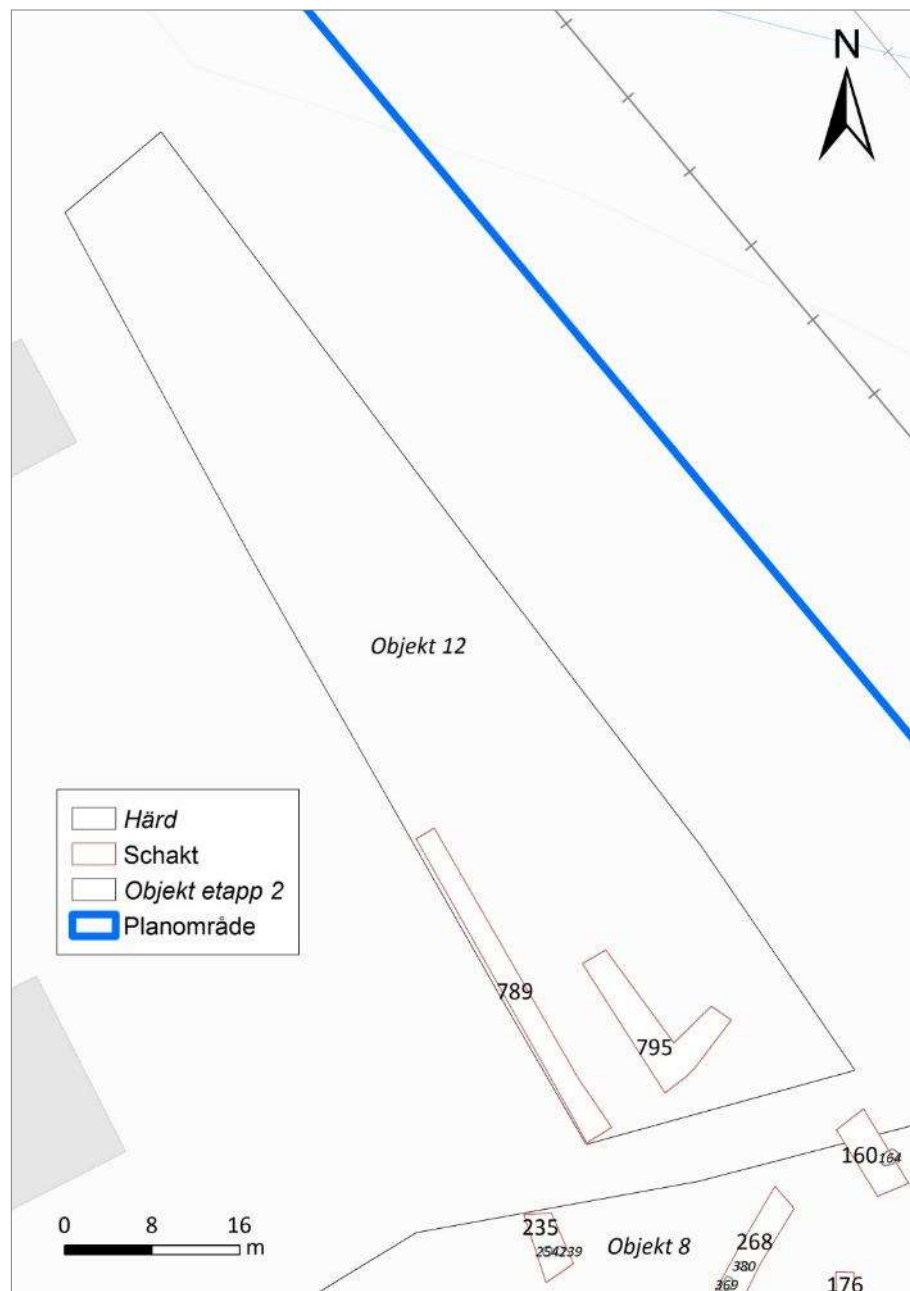

Figur 37. A457, stenskott stolphål i Schakt 448. Lodfoto.

Objekt 12

Objektet bedömdes vid utredning etapp 1 som ett potentiellt bebyggelseläge, på grund av dess närhet till Objekt 8. Området var 1 900 m² stort och beläget i en svag nordsluttning, som sedan planade ut till ett flackt låglänt parti i igenväxande odlingsmark med en del lövsly. Objektet var av intresse på grund av dess geografiska närhet till Objekt 8. Sammanlagt maskingrävdes två schakt på totalt 130 m². Inget av antikvariskt intresse påträffades (figur 38). Jordarten utgjordes av postglacial lera, nästan helt stenfri. Eftersom inget påträffades i de mest höglänta delarna av lämningen, närmast härdområdet inom Objekt 8, avbröts schaktningen.

Upplandsmuseet bedömer att inget av antikvariskt intresse finns inom objektet, eftersom området till största delen ligger låglänt och inget påträffades i dess mest höglänta delar.

Figur 38. Schaktplan över Objekt 12. Skala 1:800.

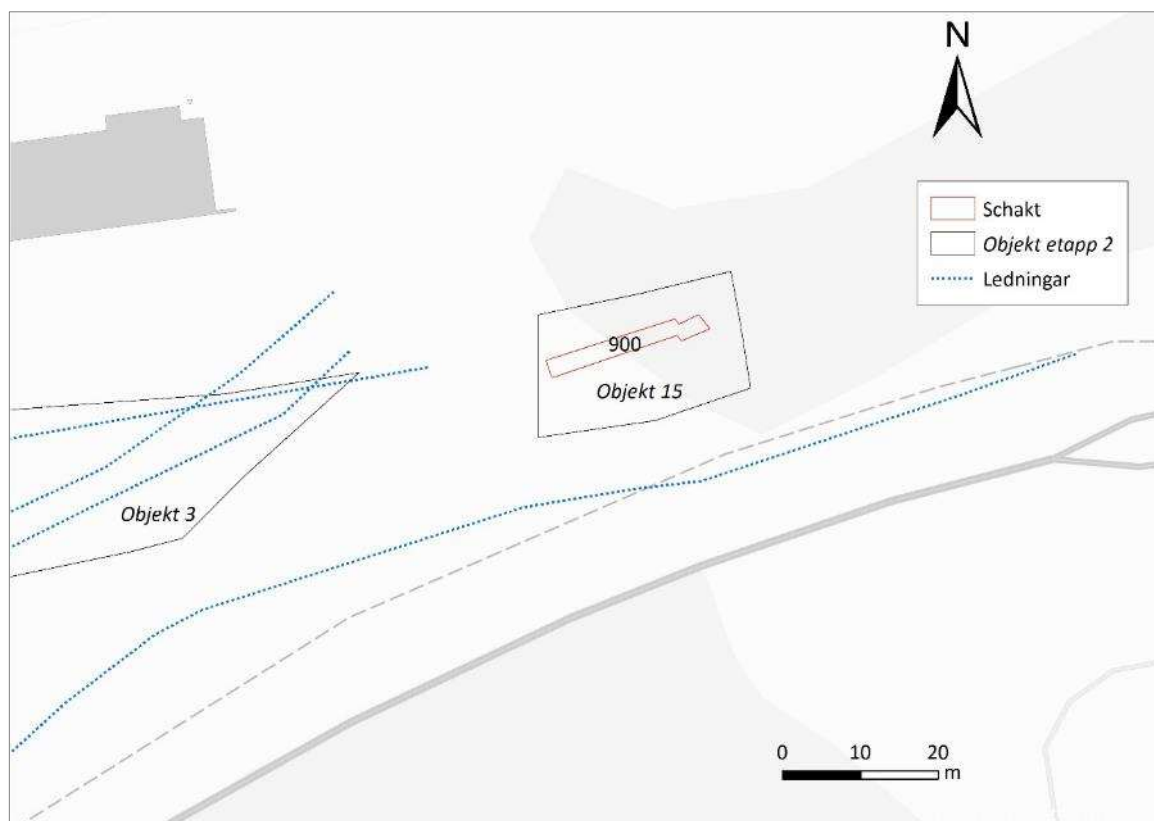
Objekt 15

Objektet var 428 m² stort och utgjordes av en flack sluttning upp mot blockig skogsmark norr om Gredelbyvägen (figur 39). Ett schakt på totalt av 50 m² maskingrävdes. Inget av antikvariskt intresse påträffades (figur 40). Området var söndergrävt och delvis uppfyllt med grus, sten och andra massor. Möjligen har den gamla landsvägen löpt genom detta område, eftersom en del av de uppfyllda massorna gav intryck av att utgöra en äldre vägbank.

Upplandsmuseet bedömer att inget av antikvariskt intresse finns inom området och att eventuella spår av äldre bruk förstörts vid sentida markarbeten.

Figur 39. Objekt 15 innan sökschaktning. Foto mot NV, Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Figur 40. Schaktplan över Objekt 15. Skala 1:700.

Figur 41. Schakt 900, Objekt 15. Foto mot Ö, Robin Lucas, Upplandsmuseet.

Objekt 17 (L1939:4384/Östuna 237)

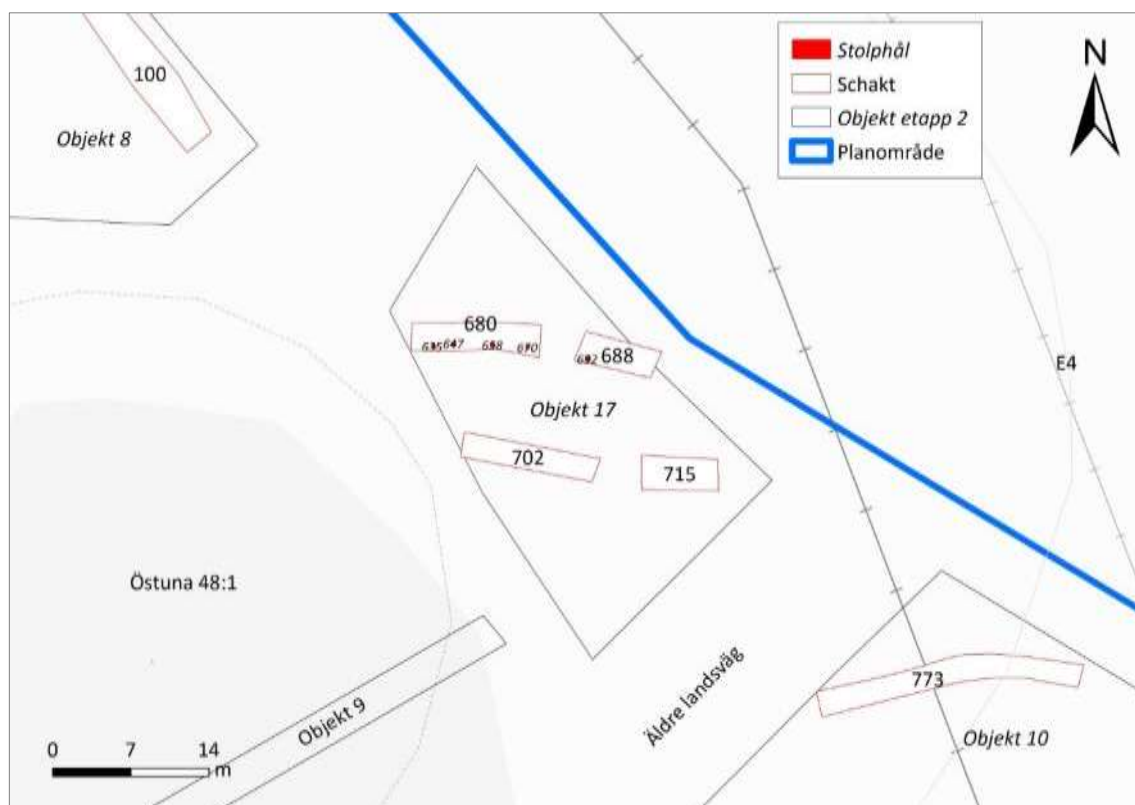
Objektet bedömdes vid utredning etapp 1 som ett potentiellt bebyggelseläge. Området var 680 m² stort och var beläget på en mindre plåtå strax öster om gravfältet Östuna 48:1. Objektet utgjordes nyligen övergiven odlingsmark (figur 42). Den äldre landsvägen avgränsade området från Objekt 10 i söder. Från området ledde hålvägen Objekt 9 upp mot gravfältet. Sammanlagt maskingrävdes fyra schakt på totalt av 95 m². Jordarten utgjordes av lera med mycket block och sten (figur 44). I Schakt 715 var jordmassorna kraftigt omrörda, troligen ett resultat av anläggandet av en numer inrasad jordkällare.

Figur 42. Objekt 17 innan sökschaktning. I bakgrunden anas avfarten från väg E4. Bortom slänten till höger löpte hålvägen Objekt 9. Foto mot SÖ.

Inom Objekt 17 påträffades fem stolphål (figur 43). Dessa var 0,35–0,5 m stora och stenskodda. Inget av stolphålen innehöll tydligt recent material, såsom tegel, planglas eller dylikt. De låg på rad i områdets norra del. Avsaknaden av tydligt recent material gör att de möjligen kan utgöra delar av en förhistorisk huskonstruktion. Alternativt kan de också ha gått in i en hägnad.

Upplandsmuseet gör bedömningen att de stolphål och som framkom vid Objekt 17 kan ses som komponenter av en mindre boplatslämning. Lämnningen har registrerats i Fornreg som boplatslämning övrig med beteckningen L1939:4384 (Östuna 237).

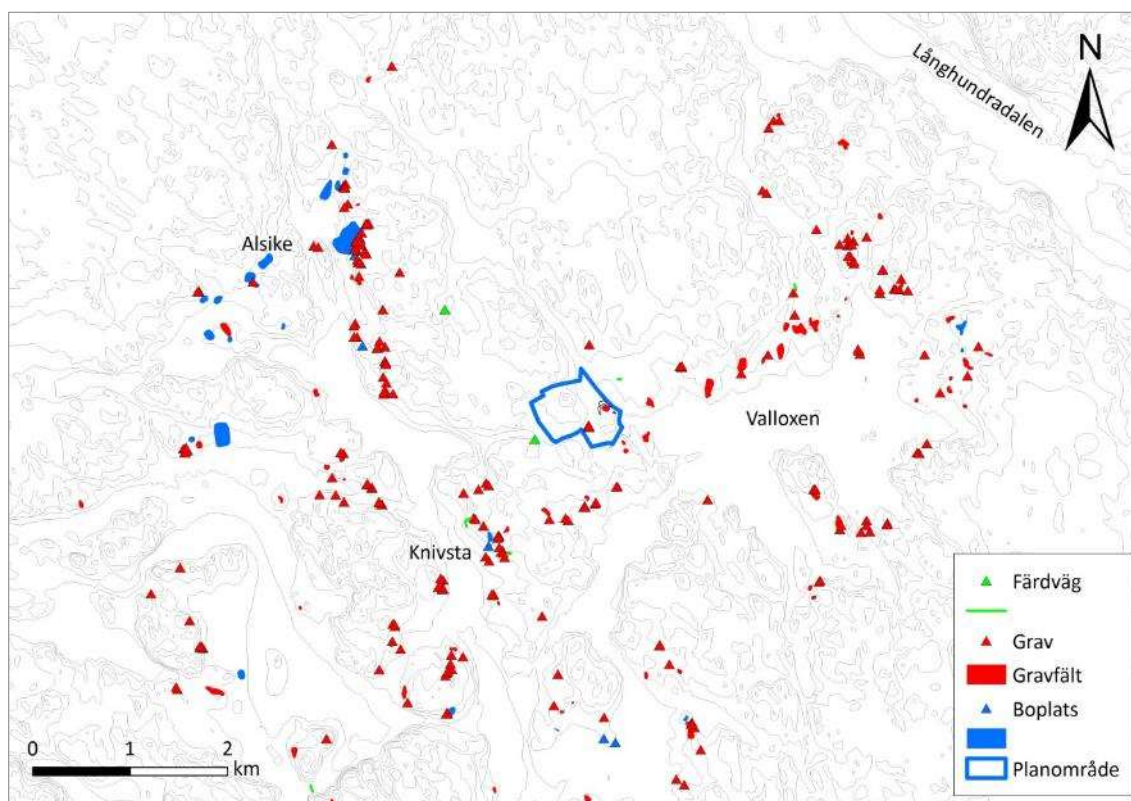
Figur 43. Schaktplan över Objekt 17 med arkeologiska objekt. Skala 1:700.

Figur 44. Robin Lucas övervakar grävandet av Schakt 680. Foto mot ÖSÖ

Tolkningsdiskussion

Sammanlagt tio nya lämningar; två troliga och två möjliga boplatser, fyra gravar i form av stensättningar, en äldre färdväg samt en stenhägnad påträffades vid utredningen. Dessa kan alla passas in i ett sammanhang med liknande lämningar i närmiljön (figur 39).

Figur 45. Topografisk plan över utredningsområdet och lämningar inom 5 km radie från denna. Skala 1:80 000.

Boplatslämningarna (Objekt 8, 10, 11 och 17) har möjligen ingått i ett större bebyggelsekomplex. Det är troligt att ännu okänd bebyggelse funnits under den intilliggande gården Försöket, belägen direkt öster om Objekt 10. Även i och kring Brunnby i öster borde det finnas fler boplatslämningar, med tanke på det stora antalet gravar i området (jfr figur 3).

Enligt FMIS finns ett 30-tal boplatslämningar inom 5 km radie från de nyfunna lämningarna (figur 42). Troligen finns även fler förhistoriska boplatser kring Valloxens norra strand. Hela området utgör en geografisk skärningspunkt mellan Långhundraabygden i nordväst och Mälarens vattensystem i sydväst. Få boplatslämningar i området har undersökts. Den mest omfattande insatsen var vid L1943:9161 (Knivsta 16:6) vid Vrå, 3 km nordväst om Södra Ar. Här undersöktes 1991 närmare 20 hus, ett antal hägnader, skärvtenshögar, gravar, härdar mm, daterade 2000 f Kr–300 e Kr (Göthberg m fl 1997). Denna boplatser låg vid tiden i ett indraget läge ovanför en dåtida fjärd. Dess lokalisering var inte helt olik de nyfunna boplatslämningarna vid Södra Ar, som ligger indraget från Valloxen. Möjligen utgör de

nyfunna boplatzlämningarna tillsammans med gravfältet L1941:9222 (Östuna 48:1), som flankeras av dessa, en liknande grav- och boplatsmiljö. Gravfältet, kan även möjligen dateras till yngre bronsålder/äldre järnålder med tanke på fynden som påträffades 1962 (jfr redogörelse för tidigare undersökningar, sida 10).

Gravarna på krönet i utredningsområdet mitt (Objekt 18) faller in i ett mönster av ensamt liggande gravar eller gravar i små grupper. Inom 5 km radie från Objekt 18 finns 220 gravar av denna typ, de allra flesta runda stensättningar (figur 42). Inom samma område finns även 71 gravfält med uppskattningsvis 1200 gravar. Av dessa har endast ett fåtal grävts ut, senast i Nya Alsike, där Upplandsmuseet 2016 undersökte 12 stensättningar inom gravfältet L1943:6653 (Knivsta 259:1) från perioden 800–400 f Kr. Gravarna låg på en mindre bergsklack i ett krönläge, på en höjd av 40-45 m ö h (vilket var samma nivå som de vid Objekt 18). Möjligen har de varit exponerade mot en mindre havsvik i väst (Lucas 2017, s 5ff). På ett liknande sätt har gravarna vid Objekt 18, varit exponerade mot nuvarande Valloxen.

Hålvägen (Objekt 9) har ingått i ett system av vägar som via förbundet Husby-Långhundra med Gredelby. Denna vägsträcka syns på 1765 års storskifteskarta för Brunnby. En liknande lämning (Östuna 101) belägen cirka 500 m norr om den aktuella, togs bort i samband med att motorvägen anlades. Med tanke på de många gravfälten med resta stenar i stråket är det troligt att denna resrutt har gamla anor.

Administrativa uppgifter

Plats: Gredelby 1:3 m fl, Södra Ar, Östuna socken, Knivsta Kommun, Uppsala Län

Fornlämningsnummer: Östuna 78:1-5 (L1941:9261, L1941:9349, L1941:9263, L1941:9348, L1941:9264), Östuna 48:1 (L1941:9222)

Fornlämningstyp: Stensättningar och gravfält

Undersökningstyp: Utredning etapp 1 och 2

Orsak till undersökning: Uppdatering av detaljplan

Uppdragsgivare: Knivsta kommun

Fältarbetsperiod: februari 2017 – april 2018

Upplandsmuseets projektledare: Robin Lucas

Upplandsmuseets diarienummer: Ar-80-2017

Upplandsmuseets projektnummer: 8623

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 431-6700-16, 2017-01-26

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv

Fynd: Inga fynd tillvaratogs vid utredningen.

Referenser

- Ekholm, G. 1939. Valloxsäby logbacke. Ett uppländskt gravfält från 1:a årh. e. Kr. Fornvännen. Årgång 34.
- Ekholm, G. 1946. Uppländska gravfält från äldre järnålder. III. Knivsta stationssamhälle, Knivsta sn. Fornvännen. Årgång 41.
- Foghammar, M 1984. Rapport Arkeologisk undersökning Riksantikvarieämbetet UV – Mitt. Dnr 2960/84.
- Göthberg, Hans, Forenius, Svante & Karlenby, Leif. 2002. I en liten Vrå av världen. Arkeologiska undersökningar Vrå, Knivsta socken, Uppland. Del 2. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1997:66. Uppsala.
- Hyenstrand, Å. 1974. Centralbygd–Randbygd. Strukturella, ekonomiska och administrativa huvudlinjer i mellansvensk yngre järnålder. Acta Universitatis Stockholmiensis. Studies in North-European Archaeology 5. Stockholm.
- Lucas, M. 2017. Gravar i Alsike. Arkeologisk undersökning. Upplandsmuseets rapporter 2017:20.
- Magnusson, G. 1971. Protokoll från besiktning av fornlämning Östuna 101:1 den 23/8-71. ATA Dnr 1061/71.

Lantmäterimyndighetens arkiv:

Uppsala län
Östuna socken

Brunnby

03-ÖSA-11 Storskifte 1761

03-ÖSA-49 Laga skifte 1875

Ekonomisk karta över Sverige 1952. Blad 118 52 Vrå

Fornsök. FMIS. Riksantikvarieämbetets digitala fornlämningsregister.

Bilagor

Bilaga 1 – Schaktlista

ID	Djup min	Djup max	Matjord min	Matjord max	Beskrivning	Objekt
100	0,25	0,30	0,15	0,20	Dubbel skopbredd. Morän med en del större block.	8
107	0,15	0,20	0,10	0,15	Dubbel skopbredd. Morän med stora block.	8
115	0,25	0,30	0,15	0,20	Dubbel skopbredd. Mestadels morän men också ljusbrun lera. En del större block.	8
160	0,15	0,20	0,10	0,15	Dubbel skopbredd. Mycket grusig lera med några större block.	8
176	0,10	0,20	0,10	0,20	Mest enkel skopbredd. Morän upp mot gravfältets stora block.	8
190	0,25	0,60	0,25	0,42	Dubbel skopbredd. Ljus lera enstaka sten. Grusigt mitt i schaktet, oklart ursprung.	8
207	0,30	0,40	0,20	0,25	Dubbel skopbredd. Ljus lera med inslag av småsten och enstaka block.	8
235	0,20	0,30	0,10	0,20	Dubbel skopbredd. Ljusbrun grusig silt med enstaka block.	8
268	0,20	0,40	0,20	0,30	Dubbel skopbredd. Ljusbrun lera med inslag av block bitvis av rejäl storlek.	8
393	0,20	0,30	0,15	0,20	Dubbel skopbredd. Torv upp till 0,5 m, matjord c. 0,05 m. Lerig morän med en del större block.	8
405	0,30	0,40	0,20	0,30	Dubbel skopbredd. Torv ca 0,1 m, matjord c. 0,1–0,15 m. Ganska gott om block, i övrigt ljusbrun lera.	11
423	0,25	0,40	0,20	0,30	Dubbel skopbredd. Torv upp till 0,15 m, matjord upp till 0,15 m. Enstaka sten men rejäl stenansamling mot N där schakt slutar. Ljusbrun lera.	11
448	0,25	0,30	0,15	0,20	Dubbel skopbredd. Ljusbrun lera med småsten och enstaka block.	11
534	0,25	0,35	0,20	0,25	Dubbel skopbredd. Ljusbrun lera med sten, mer sten mot norr.	11
604	0,20	0,30	0,15	0,20	Dubbel skopbredd. Ljusbrun lera, sten skärvig mot norr.	11

624	0,25	0,40	0,25	0,30	Dubbel skopbredd. Ljusbrun lera med inslag av sten, de flesta av mindre storlek.	11
680	0,20	0,50	0,20	0,30	Dubbel skopbredd. Flera mycket stora block och trol. berg i dagen. Ljusbrun lera.	17
688	0,20	0,25	0,20	0,25	Dubbel skopbredd. Ljusbrun lera med mycket sten, bitvis rejäla block.	17
702	0,30	0,40	0,25	0,30	Dubbel skopbredd. En del sten, enstaka block. Ljusbrun lera.	17
715	0,30	0,40	0,20	0,45	Dubbel skopbredd. Ljusbrun lera. Omrörda massor från närbelägen jordkällare.	17
754	0,30	0,40	0,20	0,25	Dubbel skopbredd. Ett dike mot Ö, samt jordkabel till högspänningsledning. Ljusbrun lera med enstaka block.	10
767	0,30	0,40	0,25	0,30	Dubbel skopbredd. Brungrå lera med enstaka mindre stenar.	10
773	0,25	0,30	0,20	0,25	Dubbel skopbredd. Brungrå lera, nästan helt stenfritt.	10
789	0,30	0,40	0,25	0,30	Enkel skopbredd. Brungrå lera, nästan helt stenfritt.	12
795	0,30	0,50	0,15	0,25	Brungrå lera, lera med Moräninslag i botten. I S kanten telekabelschakt.	12
900	0,10	0,40	0,10	0,35	Kraftigt störd av massor från äldre landsväg.	15
909	0,10	0,40	0,10	0,30	Domineras av dike Påförda massor.	3
918	0,10	0,30	0,15	0,30	Lera med inslag av sand. Störd av dike i S. Påförda massor.	3
925	0,10	0,40	0,10	0,30	Större stenlyft. Påförda massor.	3
931	0,10	0,40	0,10	0,25	Lera med inslag av sand. Påförda massor.	3
950	0,50	0,80	0,50	0,70	Siltig lera.	4
951	0,25	0,40	0,25	0,45	Siltig lera. Bitvis påfört grus	4
952	0,15	0,25	0,15	0,25	Siltig lera. Bitvis påfört grus	4

Mått i tabellen anges i meter

Bilaga 2 – Anläggningslista

ID	Typ	L	Br	H/Dj	Beskrivning	Anmärkning	Schakt	Objekt
121	Härd	0,70	0,70		Rundad med sot i ytan.	Inte helt framme i schaktet.	115	8
131	Stolphål	0,47	0,45		Rundad mörkfärgning med småsten i ytan, 0,05–0,1 m.		115	8
140	Stolphål	0,40	0,40		Rundad mörkfärgning med mindre stenar i ytan, 0,10–0,15 m stora.		115	8
149	Stolphål	0,80	0,80		Rundad med större stenar i ytan, ca 0,2–0,3 m stora.		115	8
164	Härd	1,30	1,20		Rundad med sot och skärvig sten i ytan.		160	8
198	Stolphål	0,50	0,40		Rundad mörkfärgning med småsten i ytan.	Osäker, kan vara en del av naturlig grusigt område	190	8
213	Stolphål	0,42	0,37		Rundad med en sten mot mitten, c. 0,2 m.		207	8
224	Stolphål	0,40	0,34		Rundad med några mindre stenar i ytan	Något diffus.	207	8
239	Härd	0,90	0,85		Rundad med lite sot och lite skärvig sten i ytan.	Något diffus.	235	8
254	Härd	0,90	0,90		Rundad med skärvsten, sot och lite kol i ytan.		235	8
279	Stolphål	0,28	0,23		Rundad mörkfärgning.		268	8
290	Stolphål	0,30	0,28		Rundad mörkfärgning.		268	8
300	Stolphål	0,34	0,32		Rundad mörkfärgning med någon sten (0,08 m).		268	8
310	Stolphål	0,37	0,37		Rundad mörkfärgning med lite småsten i ytan.		268	8

320	Stolphål	0,42	0,34	Rundad mörkfärgning med ett par stenar i ytan, 0,15–0,20 m stora.		268	8
332	Stolphål	0,32	0,28	Rundad mörkfärgning.	Osäker. Torr lera släppte vid schaktning	268	8
341	Stolphål	0,40	0,35	Rundad mörkfärgning med enstaka småsten i ytan.		268	8
352	Härd	1,10	1,10	Rundad med sot och enstaka skärvsten i ytan.		268	8
369	Härd	1,40	1,00	Rundad med skärvsten och ganska rikligt med sot i ytan.	Inte helt framme i schaktet	268	8
380	Härd	1,10	0,90	Rundad med sot och sten i ytan.	Något svåravgränsad	268	8
413	Stolphål	0,50	0,50	Rundad mörkfärgning.		405	11
427	Stolphål	0,60	0,55	Rundad mörkfärgning med mindre stenar i ytan.		423	11
437	Stolphål	0,40	0,35	Rundad mörkfärgning med någon sten i ytan (0,15 m).		423	11
457	Stolphål	0,60	0,50	Rundad mörkfärgning med mindre stenar i ytan.		448	11
469	Stolphål	0,60	0,50	Rundad mörkfärgning med mindre stenar i ytan.		448	11
480	Stolphål	0,26	0,24	Rundad mörkfärgning med en sten (0,20m) i ytan.		448	11
490	Stolphål	0,25	0,24	Rundad mörkfärgning.	Något diffus.	448	11
500	Stolphål	0,34	0,30	Rundad mörkfärgning med en sten i ytan (0,15 m).		448	11
511	Stolphål	0,34	0,30	Rundad mörkfärgning med ett par stenar i ytan (0,1–0,2 m stora).		448	11
522	Stolphål	0,41	0,30	Rundad mörkfärgning med sot och någon sten (0,10 m) i ytan.		448	11
550	Stolphål	0,35	0,35	Rundad mörkfärgning.		534	11

559	Stolphål	0,35	0,35		Rundad mörkfärgning.	534	11
572	Stolphål	0,43	0,36		Rundad mörkfärgning med någon sten i ytan (0,3 m).	534	11
584	Stolphål	0,50	0,40		Rundad mörkfärgning med sten i ytan (0,15–0,20 m).	534	11
595	Stolphål	0,60	0,60		Rundad mörkfärgning med sten i ytan (0,2–0,3 m). Trol. inte helt framme i schaktet.	534	11
612	Stolphål	0,50	0,42		Rundad mörkfärgning men något sot i ytan. Någon sten, 0,1 m mot norr kan höra till anläggningen.	624	11
632	Färdväg	35,00	4,00	1,0	Hålväg. (NV- SÖ) Avlång försänkning. Djupast i NÖ, och blir grundare i SV. Parallell med äldre landsvägen. Slutar vid Östuna 48:1		9
635	Stolphål	0,50	0,40		Rundad mörkfärgning med småsten i ytan.	680	17
647	Stolphål	0,49	0,47		Rundad mörkfärgning med sten i ytan (0,05–0,1 m stora).	680	17
658	Stolphål	0,48	0,48		Rundad mörkfärgning med sten i ytan, 0,05–0,2 m stora.	680	17
670	Stolphål	0,35	0,30		Rundad mörkfärgning med småsten i ytan.	680	17
692	Stolphål	0,50	0,45		Rundad mörkfärgning med sten i ytan, 0,1–0,2 m stora.	688	17
706	Stolphål	0,45	0,35		Rundad mörkfärgning, ganska diffus, med sten, 0,05–0,1 m stora. Osäker.	754	10
727	Stolphål	0,57	0,50		Rundad mörkfärgning med sten i ytan, 0,1–0,15 m stora. Tydligare än A706. Trol. inte helt framme i schaktet.	754	10
739	Stolphål	0,43	0,41		Rundad mörkfärgning med en sten, c. 0,20 m stor, i mitten. Något osäker.	754	10
765	Stenrad	30,0	1,50	0,5	Stenrad (NNÖ-SSV) bestående av minst två block i bredd, intill ett		5

					blocks höjd. Övergår i S till allmänt blockig terräng.	
805	Grav	2,00	1,60	0,65	Stensättning. Oval, med större stenar 0,4–0,7m i kanterna, och mindre 0,15–0,3 i mitten. Vid bergsklack med ett större block.	18
806	Grav	3,00	1,50	0,5	Stensättning. Halvcirkel av större sten, 0,5–0,7 m. Vid bergsklack med ett större block.	18
807	Grav	2,00	1,50	0,2	Stensättning. Halvcirkel av sten, 0,3–0,4 m. Vid bergsklack med ett större block.	18
808	Grav	1,60	1,50	0,3	Grav markerad med block. Halvcirkel av sten, 0,3–0,6 m upplagda SÖ om större block. Ligger på bergsklack.	18

Mått i tabellen anges i meter

